

Hva har antroposofi

Steinerskolene

Det er 33 steinerskoler i Norge, inkludert noen få videregående skoler og Den helsepedagogiske steinerskolen. De fleste er grunnskoler. Ifølge tall Steinerkritikk.no har hentet fra GIS har flere steinerskoler mistet over 1/3 av elevene siden 2000/2001, mens elevtallet ved private grunnskoler generelt steg med nesten 50 %. Sterkest nedgang har steinerskolene i Moss (- 34,7 %) og på Ringerike (- 38,6 %), mens mange andre har mistet mer enn 20 % av elevene. Samlet har steinerskolene opplevd en nedgang på 12,2 % siden 2003/2004. I 2008 var det 4091 elever på 1.-10. trinn.

I tillegg til steinerskolene finnes det også 56 steinerbarnehager. Rudolf Steinerhøyskolen utdanner lærere og førskolelærere til steinerskolene og -barnehagene, men utdanningen er ikke godkjent som pedagogisk utdanning i offentlig skole.

Kilde: Steinerskolen.no, Steinerkritikk.no

Rudolf Steiner

I 1913 brøt filosofen Rudolf Steiner (1861-1925) og flertallet i den tyske avdelingen av Teosofisk selskap ut og dannet Antroposofisk selskap. På wikipedia beskrives antroposofien som «en esoterisk filosofi med røtter i teosofi og tysk idealisme og goetheanisme». Antroposofien bygger på teosofien – med dens tanker om rotraser og menneskerasenes utvikling gjennom stadier – men fokuserer mer på kristusskikkelsen. Rudolf Steiner er den eneste teoretikeren som har bidratt med pedagogisk teori i steinerskolen. Det finnes mye kommentarlitteratur, men bare én teoretiker.

Steinerbevegelsen har overbevist allmennheten om at steinerskolene bare er et pedagogisk alternativ, men det finnes ingen steinerpedagogikk uten antroposofien. I vinter slippes en bok om bevegelsens menneskesyn og pedagogikk. Folk har grunn til å føle seg lur, hevder forfatterne.

Tekst: Kristín A. Sandberg og Trond K.O. Kristoffersen, tidligere tilknyttet Steinerskolen.

Nok en gang har det vært diskusjon og debatt omkring antroposofien, denne gang utløst av Tore Rems antroposofikritiske Bjørneboe-biografi, med den påfølgende avsløringen av antroposofen Alf Larsens antise-mittisme. Antroposofene er flinke til å avvise kritikk, og det at antroposofi er en religion tilsløres ofte. I enda sterkere grad har steinerbevegelsen lyktes i å tilsløre antroposofiens rolle i steinerskolens pedagogikk og gir inntrykk av at steinerskolene ikke er en religiøs skole, men et rent pedagogisk alternativ. Det er feil, det fin-

se av Akasha-kroniken: den store, hemmelige boken der alle universets hemmeligheter er nedtegnet. For å oppfylle den guddommelige planen er det nødvendig at mennesket lever i pakt med resten av kosmos. Det er dette steinerbevegelsen snakker om som «hele mennesket».

Steinerbevegelsens hovedproblem, slik vi har opplevd det, er at deres livs- og menneskesyn er bygget på en utviklingslære der raser, folkeslag og historiske perioder settes opp som stadier i menneskehetens utvikling. Ikke uventet er det den ariske rase som kommer best ut i dette systemet og jødene, «negre» og indianere dårligst.

barnets behov og ballast fra tidligere liv. Undervisningsstoffet er tilpasset barnets alder, som i følge Steiner samsvarer med menneskehetens historiske utvikling. Mikroverden er et speilbilde av makroverden. Hvert enkelt menneske er et uttrykk for hele menneskehetens utvikling i tid og rom. Planetenes krefter tas med i beregningen når språk og bevegelse skal hjelpe elevene med å inkarnere de forskjellige lagene av sjelen og holde onde ånder borte. Isteden for uttrykk som *rituell magi*, kaller Steiner-skolen det «bevegelseskunst» når de snakker om eurytmi. Det finnes ingen andre pedagogiske retninger som har kommunikasjon med ånde verden og planetene på timeplanen.

Når Steiner-skolen i stor grad har lyktes med å holde sitt okkulte menneskesyn unna steinerskoleforeldre og bevilgende myndigheter, skyldes dette nyspråk og omskrivninger. I generelle ordelag beskriver steinerbevegelsen seg selv med et verdissyn som sammenfaller med det vi kan kalle grønne verdier: vern om barn-dom, natur og et fokus på såkalt «giftfri» mat og sammenheng i tilværelsen. Hvordan natur og kunst inngår i reinkarnasjonslæren sier de ikke noe om i brosjyrene sine.

Den ytre fasaden til steiner-skolen er preget av antimaterialistisk estetikk, med duse farger og treverk, ull og forseggjorte elevarbeider. Få kjenner imidlertid til antroposofien i steinerpedagogens arbeid. Der den offentlige skoles lærer kan være ureflektert, er steinerpedagogen styrt av Rudolf Steiners åndelige univers, der gnomene i bakken og åndene i musikken er realiteter steinerskolelæreren forholder seg til.

Internt er Rudolf Steinerhøyskolen (RSH) åpen om sitt åndelige arbeid, men utad gjør det seg bedre med «vi synes barn skal få være barn» enn «(...) den som i fjorten-femtenårsalderen ikke kan skrive ordentlig, er heldig. (...) Nettopp når det gjelder den senere åndelige utvikling gir det ganske andre ressurser dersom man blir spart for å lese flytende i åtteårsalderen.» (fra Steiners

«(...) steinerpedagogen [er] styrt av Rudolf Steiners åndelige univers, der gnomene i bakken og åndene i musikken er realiteter steinerskolelæreren forholder seg til.»

nes ingen steinerpedagogikk utenfor antroposofien.

Antroposofene hevder at Rudolf Steiner (1861-1925) mottok kunnskapen om den store sammenhengen om begynnelse og slutt i menneskehetens historie, og hele universets hierarkiske sammenheng via kommunikasjon med ånde verden, såkalt «åndelig skuen». Steiner har i mange foredrag anvist hvordan den som vil se det han har sett kan sette seg i en tilstand der ånder og engler vil vise hvordan det hele henger sammen. Alle kan meditere seg frem til de samme synene Steiner hadde, ifølge han selv.

Steiner-skolens pedagogikk er bygget på det Steiner mener han fikk

Antroposofene vil hevde at dette ikke er rasistisk fordi hver enkelt gjør valg som medfører erfaringer som er nødvendige i rekken av liv og stadier menneskeheten må gjennom.

ANTROPOSOFI PÅ STEINERSKOLEN

Når steinerbarnehagen presenterer *fødselsdagseventyret* for barna, er det en kortversjon av Steiners religiøse teori om at barnet velger sine foreldre i det hinsidige og et liv som hjelper det videre mot å befri seg fra den fysiske kroppen og til slutt bli ånd. Beretningen om at barnet velger sine foreldre er et av uttrykkene for antroposofi i Steiner-skolen. Siden vil eurytmi hjelpe elevene med å inkarnere slik steinerpedagogen tolker

med Steinerskolen å gjøre?

Kunsten å undervise, Antropos forlag, Oslo, 1978. Anbefalt litteratur på RSHs lærerlinje.)

Steinerbevegelsen har mange praktiske uttrykk for sitt antroposofiske livssyn. Steinerskolen, som det mest kjente, antroposofisk medisin, en antroposofisk drevet bank og biodynamisk jordbruk. Sistnevnte forveksles ofte med økologisk jordbruk, til mange

all den tid steinerbevegelsen selv står for både forskningen, finansieringen og tolkningen av den. Steinerbevegelsens forskningsresultater kan derfor ikke ses på som uavhengig forskning.

Det er skapt et inntrykk av at Steinerskolen er et humanistisk pedagogisk alternativ til offentlig skole. Å legge vekt på forholdet til naturen,

mellom død og ny fødsel». Det løner seg bare ikke å si det høyt lenger.

Antroposofien har en tidsregning som gjør skiftende regjeringer og nye læreplaner underordnet Rudolf Steiners klarsyn om menneskehetens utvikling. Et godt eksempel på antroposofenes fordekte kulturkamp er *språkstriden*. For oss er dette et tilbaketog og, for mange glemt, kapittel

nisme med en tilhørende *språkånd*, må denne få utvikle seg *fritt*. Akkurat frihetsbegrepet er svært problematisk i antroposofien, også når det gjelder dette. For hvordan kan noe som er styrt av ånder og engler samtidig være fritt? Det er *tidsåndene* og *folkeåndene* som har åpenbart dette for Steiner. Han poengterer ofte hvor viktig det er å ikke oppfatte hans visjoner om

SV-estetikk og ritualmagi: Den ytre fasaden til steinerbevegelsen er preget av antimaterialistisk estetikk, som de karakteristiske waldorfdukkene, men til grunn ligger en okkult verdensforståelse der blant annet kuhorn er en nøkkelingrediens i biodynamisk jordbruk. Preparat 500 lages for eksempel ved å fylle hornet med kumøkk, grave det ned i jorda og la det ligge til våren. Foto: istockphoto.com

vitenskapelig baserte økologers fortvilelse. Biodynamisk jordbruk er drevet ut ifra Rudolf Steiners tanker om å tilføre jorda kosmiske krefter fra planeter, magiske sammenhenger og uvitenskapelige ritualer.

VENSTRESIDAS VERDIER

Steinerbevegelsen er representert på mange livsområder der den politiske venstresiden tradisjonelt har hatt sitt engasjement. En svensk undersøkelse viser da også at et flertall av de foreldrene som velger Steinerskolen som alternativ, stemmer på venstresiden og jobber i såkalt «myke» yrker. Mange av de undersøkelsene steinerbevegelsen presenterer skal man imidlertid se på med et kritisk blikk,

økologisk mat og håndverk som en del av det pedagogiske tilbudet har vist seg å være en god strategi. Å holde begrunnelsen for sin pedagogikk unna offentligheten var et bevisst valg etter de dårlige erfaringene antroposofene gjorde seg i Norge på 1950-tallet. Den gang var de langt mer åpne om sin tro på karmalover og reinkarnasjon. Pedagogikken var et uttrykk for Rudolf Steiners lære om sjelevandring, og datidens lærere og kunstnere på Steinerskolen var åpne om sitt religiøse prosjekt. Det finnes nemlig ingen steinerpedagogikk utenfor antroposofien. Det finnes ingen individuell tilpasning til det enkelte barnet, utenfor Rudolf Steiners universelle lære om «livet

i kulturkampen, men på 50-tallet splittet den kultur-Norge. Innføringen av ny skrivemåte og begrepet *sammorsk* delte avisredaksjonene så vel som forfatterne i to leire. Antroposofene tilhørte i denne sammenheng den konservative leiren og ville beholde rettskrivningen slik den var. Hvorfor?

Det var bare tilsynelatende at antroposofene og høyresiden hadde sammenfallende meninger i språkstriden. Begge holdt tradisjonen og historien som god grunn til mene at *sprog* var riktigere enn det folkelige *spraak*, mens antroposofene ville beholde gammel skrivemåte fordi denne er historisk nærmere forbundet med vår folkesjel (danskettiden). Og siden språket er en levende orga-

det åndelige som talemåter, men som virkelige vesener som virker på menneskene. Hver enkelt nasjon har en folkesjel som virker i det hinsidige gjennom engler. Steinerskolen er til syvende og sist et tiltak for å sikre at samfunnet *refortrylles* og at tendensen til økt materialisme (i betydning ikke-åndelighet) motarbeides.

Vår hovedkritikk av Steinerskoleforbundet og Steinerskolene er at forsøket på en åndeliggjøring av elever på Steinerskolen aldri blir nevnt i noen av de informasjonsbrosjyrene vi har sett. Venstresiden og de miljøbevisste foreldrene har et verdisyn som på mange måter er *parallellt* med steinerbevegelsens beskrivelse av seg selv.

Rudolf Steiner skal ha designet 17 bygninger, deriblant Det annet Goetheanum (øverst), antroposofiens hovedkvarter i Sveits. «Spirituell funksjonalisme» er en betegnelse på steinerbevegelsens «organiske» arkitektur. Det er også oppfylt på Kulturhuset i Ytterjärna ved Södertälje i Sverige, Soria Moria Steinerbarnehage ved Steinerskolen i Haugesund, og Steinerskolen i Trier i Tyskland. Foto: wikipedia, publisert etter Creative Commons Attribution ShareAlike 3.0-lisens.

IKKE BARE LYSE ÅNDER

I en av den offentlige skolens lærebøker i faget RLE, *Horisonter 10*, står steinerbevegelsen oppført i avsnittet om «nyreligiøsitet». Steinerskolen omskriver sitt religiøse univers ved å snakke om en *åndelig impuls*, og å legge vekt på det eventyrlige i sin fremstilling av seg selv. På den måten fremstår de som barnevennlige for humanistene og på nett med Newagerne. Til tross for at Rudolf Steiner snakker vel så mye om Lucifer, Ahriman og andre onde krefter som lever som parasitter på menneskene, er «det åndelige» i folks bevissthet først og fremst knyttet til engler og gode hjelpere. Den uorganiserte folkereligiøsitet, der både engler og nisser inngår, er en tolkning av det åndelige i tilværelsen som fokuserer på de gode hjelperne. Det er en kommersialisert underholdningsreligiøsitet, nå sist representert ved prinsesse Märthas engleskole og bok. Prinsessen er også tilknyttet Steinerskolen og finner antroposofien egnet som kontekst for sine barns oppvekst. Steinerbevegelsen er imidlertid mest opptatt av å unngå at den materialistiske kraften Ahriman får for stor makt blant menneskene og derved hindrer menneskeheten i å frigjøre seg fra sitt fysiske legeme og bli ett med kosmos. Det er i den sammenhengen Steinerskolen snakker om hele mennesket.

I Tore Rems biografi om Jens Bjørneboe (2009) kommer det meget godt frem at Bjørneboe var den antroposofen som klarest tok bladet fra munnen og forsøkte å si det som det er. Han redegjorde i flere artikler for Steinerskolens religiøse forhold til språk. Det å vedta politiske reformer av språket er det samme som å nærme seg en materialistisk kulturforståelse og å fjerne seg fra den åndelige, overordnede planen med menneskeheten. Det er, ifølge antroposofene, det samme som å gjøre vold på noe som er en guddommelig orden. Da den berømte *Grimbergdebatten* – der striden oppstod fordi forlaget skrev en vitenskapelig oppdatert innledning til verket – raste bare få år senere, gikk antroposofene ut mot det naturvitenskapelige synet på menneskets opprinnelse. De protesterte heftig mot det darwinistiske synet på mennesket, som de ser som en trussel mot sin reinkarnasjonslære. Etter noen år med latterliggjøring i pressen og det de oppfattet som et sektstempel av Steinerskolen la de om strategien, og har seinere holdt sine religiøse tanker internt når de markedsfører Steinerskolen.

Rudolf Steiner er meget spesifikk når det gjelder åndene og maktene i det hinsidige og disses påvirkning på menneskene generelt og barnet spesielt. Steiner tar avstand fra Darwin og latterliggjør alle vitenskapsmennesker som ikke tar innover seg det åndelige hierarkiet naturvitenskapen inngår i, slik han ser det. Steiner forteller at de menneskene som blir født etter 1879 må leve med det de har tenkt om seg selv. Og tenker de at de stammer fra dyrene, vil dette få følger i livet mellom død og ny fødsel: «(...) når sjelen har avkastet sitt lege-

me, forfaller det til den ulykke å måtte se seg selv ligne sin egen forestilling!» (*Individuelle åndsvæsener og deres virke i menneskets sjel*, Forlaget Jupiter, Odense 1986).

UTEN GODKJENTE LÆREPLANER

Siden «virkeligheten» ikke er noe som kan vedtas politisk, får antroposofene stadig større problemer med å sjonglere læreplaner og stortingsvedtak, hvis de samtidig skal drive en steinerskole. Da LK06 ble vedtatt av Stortinget, søkte Steinerskolen straks unntak fra alle bindende pålegg om årstimetall, lese- og skriveopplæring, livssynsorienterende fag, IKT i barneskolen osv. Begrunnelsen for å søke om unntak er at den nye læreplanen strider mot det didaktiske i steinerpedagogikken, og at elevene godt nok skal få undervisning i alle pålagte kompetansemål – men på et senere tidspunkt. I sin korrespondanse med undervisningsdirektoratet oppgir ikke Steinerskolen at de frykter for inkarnasjonen av eterlegemet og siden astrallegemet, dersom lese- og skriveopplæringen blir fremskyndet. De sier heller ikke noe om at jevnlig omgang med tastaturer kan gi hjertesykdom, eller at den onde ånden Ahriman trives i elektronikk. De sier at det har med *tidspunktet* å gjøre, og med deres syn på barndom å gjøre. Det er for så vidt sant, men bare for så vidt. Derfor har de heller ikke fått medhold, og saken er oversendt kunnskapsdepartementet. Steinerskolen har ennå ikke godkjente læreplaner, men driver ufortrødent videre.

HVORFOR REAGERER IKKE FORELDRENE PÅ DETTE?

De fleste søker ikke innsyn i de byråkratiske sidene av steinerbevegelsens drift. Det gjør ikke foreldre i offentlig skole heller. Man regner med at staten, som støtter privatskolene med 85 % av driften, har en slags tilsynsordning som sørger for at alt er forsvarlig. Det er det ingen grunn til. Sakte, men sikkert innhentes også steinerbevegelsen av opplysning og innsyn.

I Sverige la Lærerutdanningsnemnden ved Universitetet i Stockholm rett og slett ned Waldorflærerutdanningen fra høsten 2008. Dette er gjort fordi utdannelsen ikke holdt god nok vitenskapelig standard. Rektor Kåre Bremer ved Stockholms Universitet gir beslutningen sin fulle støtte på sin blogg den 25. august 2008. Han skriver her: «Jag instämmer helt med nämndens bedömning, efter att ha tagit del av delar av kurslitteraturen. Delar av innehållet är inte bara vetenskapligt ohållbart, det är helt enkelt osant.»

Det er fritt skolevalg i Norge. Betingelsen for at foreldre skal gjøre frie valg er at vi har informasjon om hva som skjuler seg bak de romantiserte formuleringene i brosjyrene vi blir tilbudt. Fremfor alt bør norske myndigheter se nærmere på Steinerskolen i den granskningen tidligere kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell lovet i 2008. Mange foreldre har følt seg lurert etter møtet med steinerbevegelsen. Det har de all grunn til.

Les mer på Steinerkritikk.no